

RIKSDAGENS
FÖRVALTNINGSSTYRELSE

1974-05-02

Dnr 136-B.1

*Till riksdagen***Förslag till ändrad beräkning av arvodet till riksdagens ledamöter**

Riksdagen beslöt den 4 december 1973 – på hemställan av konstitutionsutskottet med anledning av riksdagens förvaltningsstyrelsens framställning – att en opartisk kommitté skulle tillsättas för att överväga frågan om riksdagsledamöternas arvode och uppdrag åt riksdagens förvaltningsstyrelse att tillsätta ledamöterna i denna kommitté.

Den av riksdagens förvaltningsstyrelse den 28 februari 1974 utsedda kommittén¹ för övervägande av frågan om riksdagsledamöternas arvode har med skrivelse den 29 april 1974 avgett ett enhälligt yttrande. Kommitténs skrivelse till förvaltningsstyrelsen bifogas denna framställning (*bilaga 1*).

Förvaltningsstyrelsen ansluter sig till kommitténs förslag till ändrad beräkning av arvodet till riksdagens ledamöter. Den ändring i ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter som föranleds av förslaget redovisas i *bilaga 2* till denna framställning.

Hemställan

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer förvaltningsstyrelsen att riksdagen antar det i bilaga 2 intagna förslaget till lag om ändring i ersättningsstadgan för riksdagens ledamöter.

I handläggningen av detta ärende har deltagit, förutom undertecknad ordförande, herrar Larsson i Staffanstorp, Regnéll, Adamsson och Stridsman, fröken Sandell samt herrar Ullsten, Elmstedt och Augustsson.

RIKSDAGENS FÖRVALTNINGSSTYRELSE

På styrelsens vägnar
HENRY ALLARD

/Eric Lindström

¹ Kommittén har bestått av f. d. landshövdingen Valter Åman, ordförande, samt följande av resp. Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) föreslagna ledamöter, nämligen direktören Gunnar Högberg (SAF), andre ordföranden Lars Westerberg (LO), biträdande direktören Karl-Erik Nilsson (TCO) och förhandlingsdirektören Berne Palvall (SACO).

*Bilaga 1**Till riksdagens förvaltningsstyrelse*

Den av riksdagens förvaltningsstyrelse den 28 februari 1974 utsedda kommittén för övervägande av frågan om riksdagsledamöternas arvode får härmed avge följande enhälliga yttrande. Kommittén har bestått av f. d. landshövdingen Valter Åman, ordförande, samt följande av resp. Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen, Tjänstemännens centralorganisation och Sveriges akademikers centralorganisation föreslagna ledamöter, nämligen direktören Gunnar Högberg (SAF), andre ordföranden Lars Westerberg (LO), biträdande direktören Karl-Erik Nilsson (TCO) och förhandlingsdirektören Berne Palvall (SACO).

Förvaltningsstyrelsen har i sin framställning (1973:18) till riksdagen, med hänvisning bl. a. till bifogat tabellmaterial, utförligt redovisat hur arbetsbördan i riksdagen ökat sedan slutet av 1950-talet, då arvodesreglerna fick sin ännu gällande principiella utformning. Såväl konstitutionsutskottet som förvaltningsstyrelsen har framhållit att de ändringar som beslutats efter år 1959 i princip endast har tagit sikte på att arvodets relativa nivå, dvs. i förhållande till vissa grupper av statstjänstemän, inte skulle sänkas. Trots att frågan om uppjustering av arvodet, närmast med anledning av den ökade arbetsbördan, vid flera tillfällen under 1960-talet har tagits upp, har den — med hänvisning främst till olika pågående utredningar, såsom riksdagens organisationsutredningar (1965 och 1969) och grundlagberedningen — tills vidare fått anstå. Först sedan tillräckliga erfarenheter vunnits av arbetet i den nya enkammarriksdagen har under hösten 1973 ett konkret förslag om höjning av arvodet förts fram inom förvaltningsstyrelsen. Förslaget innebär att — i avvaktan på resultaten av en särskild utredning om riksdagens arbetsformer — den ändringen görs att arvodet beräknas för en arbetstid i riksdagen (inberäknat semester) omfattande tio i stället för åtta månader om året.

Kommittén, som tagit del av även annan statistik som belyser hur arbetsbördan i riksdagen ökat under det senaste decenniet, får inledningsvis framhålla att det dock knappast är möjligt att göra en riktig, kvantitativ bedömning av riksdagsarbetet enbart på grundval av sådant material. Riksdagsledamöternas verksamhet består ju inte bara av arbetet i kammaren och utskotten (m. fl. riksdagsorgan) utan också av andra mångskiftande, statistiskt svårbeskrivliga uppgifter, som utgör en väsentlig del av riksdagsarbetet, t. ex. att sätta sig in i olika frågor, att utarbeta motioner och interpellationer liksom reservationer och särskilda yttranden, vidare att förbereda debattinlägg och inte minst att delta i partigruppernas verksamhet. Särskilt bör beaktas den avsevärda inläsningstid som normalt krävs för att fullgöra uppdrag i utskott m. fl. riksdagens organ. Som exempel kan i första hand nämnas kanslipromemorior och utkast till skrivelser. Det kan här inskjutas att det inom det statliga utredningsväsendet förutsätts ett rikligt mått av dylik — särskilt

arvoderad — inläsningstid.

Till detta kommer det för vår representativa demokrati självklara kravet på riksdagsledamöterna att de i tillräcklig utsträckning bevarar kontakterna med sina hemorter och väljare liksom med samhällslivet i övrigt. Utövandet av uppdraget som riksdagsledamot bör sålunda inte uppfattas som isolerat från verksamheten i valkretsen utan torde dessutom ofta direkt stimuleras av den kommunalpolitiska aktiviteten. Det faktiska sambandet mellan arbetet i riksdagshuset och i valkretsen bör därför inte underskattas vid en bedömning av riksdagsledamöternas arbetsbörda. Det bör också uppmärksammas att vårt demokratiska styrelseskick bygger på förefintligheten av olika med varandra konkurrerande politiska partier till vars väsentligaste uppgifter hör att informera allmänheten om och vinna väljarna för sina idéer, förslag och initiativ i olika frågor. I detta allmänna informationsarbete kommer ofta riksdagsledamöterna i främsta ledet. Detta arbete kan sålunda ses som ett utflöde av uppdraget att vara riksdagsledamot.

Mot bakgrunden av det nyss sagda är det dock uppenbart att vissa statistiska uppgifter rörande arbetet i riksdagen kan bidra till att ge en bild av riksdagsledamöternas uppgifter. Ur det relativt omfattande materialet, som stått till förfogande, vill kommittén särskilt framhålla följande.

Förslagen som ligger till grund för den nuvarande arvodesberäkningen baserades, vad gäller bedömningen av arbetsbördan i riksdagen, främst på uppgifter om arbetet i 1954–1956 års riksdagar. Vad först beträffar *arbetet i kamrarna* kan nämnas att antalet plenitimmer i första kammaren då uppgick till något över 200 och i andra kammaren till cirka 300. Som framgår av den i förvaltningsstyrelsens framställning till riksdagen redovisade statistiken, som bl. a. bygger på material som ställts samman inom grundlagberedningen, ökade fram till slutet av 1960-talet antalet plenitimmer i båda kamrarna med i runt tal 50 %. Under enkammarriksdagen, med dess avsevärt större antal ledamöter än i någon av de förutvarande kamrarna, har antalet sammanträdestimmar — trots olika rationaliseringsåtgärder för att underlätta arbetet — naturligt nog fortsatt att öka och har under de båda senaste åren uppgått till avsevärt över 600 per år. Detta innebär att arbetstiden i kammaren nu kan sägas vara ungefär dubbelt så lång som i andra kammaren och drygt tre gånger så lång som i första kammaren, då de nu gällande arvodesreglerna bestämdes. Det bör också märkas att under den aktuella tiden antalet kvällsplena (eller allt oftare nattplena), liksom tidsåtgången för dessa, mer än fördubblats, vilket alltså inneburit att ledamöternas "obekväma" arbetstid både i absoluta och i relativa tal kraftigt ökat. Under år 1973 förekom det inte mindre än 37 sådana kvällsplena, dvs. i genomsnitt ungefär ett per arbetsvecka, vilka tog i genomsnitt drygt fyra timmar och således "normalt" slutade ungefär vid midnatt.

Det bör i detta sammanhang också observeras att den ökade sammanträdestiden i kammaren även i ett annat hänseende påverkar

riksdagsledamöternas arbetssituation. Enligt gällande bestämmelser har nämligen utskotten inte möjlighet att sammanträda samtidigt som det pågår sammanträde i kammaren. Detta har naturligtvis inneburit svårigheter för arbetet i utskotten, särskilt under perioder då detta sker under stor tidspress. Fr. o. m. nästa år kommer dock utskotten att i vissa fall få rätt att sammanträda även på tid då sammanträde pågår i kammaren. Detta gäller emellertid inte vid kammarens arbetsplena utan i princip bara vid interpellationsdebatter och frågestunder. Dessutom krävs att utskottet i förväg fattar enhälligt beslut därom. Denna ändring har dock framhållits vara i viss mån ägnad att förbättra utskottens arbetsmöjligheter.

Vid en bedömning av hur arbetet i kammaren utvecklats under de senaste 15–20 åren kan vidare konstateras att den största delen av ökningen faller på höstsessionerna. Sedan slutet av 1960-talet har sålunda ett allt större antal ärenden uppskjutits till höstsessionerna. Detta har skett i syfte att effektivisera riksdagsarbetet genom en jämnare fördelning av arbetet under hela riksdagsåret. I statistiska termer kan omfördelningen uttryckas så, att vid mitten av 1950-talet svarade höstsessionerna endast för 15–20 % av plenitiden under hela riksdagsåret, medan i enkammarriksdagen arbetstiden under höstsessionerna uppgått till ungefär hälften av arbetstiden under vårsessionerna. Om man ser till det totala antalet till höstsessionerna uppskjutna ärenden (dvs. såväl propositioner jämte följdmotioner som och framför allt fristående motioner m. m.) visar det sig att detta antal ökat från ca 50–100 i mitten av 1950-talet till drygt 400 under förra året.

Vad så beträffar *arbetet i riksdagens utskott* bör först nämnas att den nya utskottsorganisationen – som innebär bl. a. att det skall finnas minst sexton fackutskott, alla försedda med självständig initiativrätt – i enkammarriksdagen försvårar direkta jämförelser med förhållandena under tvåkammarriksdagarna. Kommittén har mot denna bakgrund koncentrerat undersökningen till de två utskott, konstitutionsutskottet och utrikesutskottet, vars arbetsuppgifter under nämnda perioder är lättast att jämföra.

Konstitutionsutskottet avgav under de tre åren 1954–1956 sammanlagt 60 betänkanden varav 6 under höstsessionerna. Under de tre åren 1971–1973 avgav utskottet sammanlagt 189 betänkanden, varav 91 under höstsessionerna. Motsvarande jämförelser beträffande betänkandenas omfång och antalet avgivna reservationer och särskilda yttranden var drygt 700 sidor under åren 1954–1956 mot drygt 1 800 sidor under åren 1971–1973 och 57 reservationer och särskilda yttranden under åren 1954–1956 mot 143 under åren 1971–1973. Antalet utskottssammanträden har däremot ökat endast i mindre grad, dock har antalet sammanträden under höstsessionerna ungefär fördubblats.

Utrikesutskottet avgav under åren 1954–1956 sammanlagt 19 betänkanden, varav 5 under höstsessionerna, och under åren 1971–1973 sammanlagt 69 betänkanden, varav 29 under höstsessionerna. Den första periodens betänkanden omfattade sammanlagt ett 70-tal sidor mot drygt

500 sidor hittills under enkammarriksdagen. Under åren 1954–1956 förekom inga reservationer eller särskilda yttranden, vilket kan jämföras med sammanlagt 70 sådana under åren 1971–1973. Även antalet sammanträden med utrikesutskottet har ökat kraftigt (från 22 till 86) under den ifrågavarande tiden.

I detta sammanhang bör slutligen erinras om att utskotten har rätt att sammanträda även under den tid då det ej pågår riksdagssession, dvs. i första hand under sommaren och förhösten. Detta sker också numera i viss och allt större utsträckning. En viktig orsak härtill är talmanskonferensens rekommendationer att utskotten i ökad utsträckning skall arbeta även under sommaruppehållet, så att ett större antal betänkanden kan bordläggas och behandlas i kammaren redan vid höstsessionens början.

Förutom uppgifter av det slag som ovan redovisats beträffande arbetet i kammare och utskott torde även antalet motioner, interpellationer och enkla frågor kunna i viss mån bidra till bilden av ledamöternas arbetsbörda i riksdagen. Kommittén får härom anföra följande.

I första hand brukar antalet fristående motioner (dvs. motioner som väckts under den allmänna motionstiden) anföras som exempel på den allmänpolitiska aktiviteten i riksdagen. Under 1954–1956 års riksdagar väcktes årligen i genomsnitt ca 400 sådana motioner i första kammaren och ca 500 å 600 i andra kammaren. Eftersom de flesta motionerna var väckta parvis (dvs. med lika lydelse i båda kamrarna) bör dock jämförelsen med förhållandena i enkammarriksdagen i stället avse det sammanlagda antalet fristående motionsärenden, vilket under tiden 1954–1956 uppgick till i genomsnitt inemot 600 per år. Under åren 1971–1973 har antalet sådana motioner ökat kraftigt från ca 1 200 år 1971 till nästan 1 600 år 1973. Det bör då också märkas att motionerna, såsom direkt framgår av riksdagstrycket, numera ofta är mycket mer omfattande än tidigare.

Beträffande antalet framställda interpellationer och enkla frågor blir bilden densamma. Sålunda framställdes under 1954–1956 års riksdagar varje år i genomsnitt ett 100-tal interpellationer och ett 50-tal enkla frågor (för båda kamrarna tillsammans). Under åren 1971–1973 framställdes i genomsnitt ungefär 200 interpellationer och 400 enkla frågor. Ungefär hälften av interpellationerna och en tredjedel av de enkla frågorna framställs numera under höstsessionerna.

Som kommittén inledningsvis anfört bör den ovan lämnade statistiken rörande utvecklingen av riksdagsarbetet inte uppfattas som någon exakt mätare av detta utan uppfattas som bidrag till bilden av riksdagsledamöternas arbetsuppgifter. Att dessa till stor del förekommer – och bör förekomma – också utanför riksdagen har också understrukits. Trots att det uppenbarligen inte är möjligt att närmare ange en arbetsbörda som är representativ för varje riksdagsledamot eller ens för ett genomsnitt av alla riksdagsledamöter anser kommittén, att det kan vara av intresse att försöka beskriva hur en "normal" arbetsvecka kan se ut för den "vanliga" riksdagsledamoten.

Under de tider då riksdagsarbetet inte behöver särskilt forceras (såsom

ständigt sker under i första hand maj och december) kan riksdagsveckan sägas börja på tisdag förmiddag, då i princip samtliga sexton utskott sammanträder. Det kan inskjutas att före dessa utskottssammanträden hålls separata sammanträden för ledamöterna i de olika partigrupperna. En undersökning som gjorts visar sålunda att ungefär 60 % av utskottssammanträdena äger rum på tisdagarna, eftersom det vanligtvis ej förekommer sammanträde i kammaren förrän senare på eftermiddagen (bordläggningsplenium och ibland interpellationsdebatt och s. k. frågestund varvid vederbörande statsråd besvarar framställda interpellationer och enkla frågor). På tisdagskvällen håller vanligtvis partigrupperna sina sammanträden. Onsdag och ofta även torsdag har kammaren arbetsplenium, ofta förlängt med kvällsplenium, särskilt på onsdagskvällen. De torsdagar då arbetsplenium ej äger rum förekommer i stället interpellationsdebatter och frågestund. För att bl. a. bereda utskotten möjlighet att sammanträda brukar kammaren ej sammanträda under torsdag förmiddag. Ungefär 25 % av utskottens sammanträden förläggs därför till torsdagarna. Beroende på arbetsbördan, förekommer på fredagarna antingen fortsatt arbetsplenium eller bordläggningsplenium. Det kan nämnas att under senare år drygt hälften av utskotten – främst konstitutionsutskottet – också har vissa sammanträden på fredagarna. Trots att det bara är något över 5 % av den sammanlagda sammanträdestiden i utskotten som förläggs till fredagarna kan en viss ökning märkas under senare år, detta med anledning av den ökade arbetsbördan i utskotten. I övrigt kan nämnas att utskotten endast undantagsvis sammanträder på måndagar men – förutom i första hand tisdagar och torsdagar – ofta håller sammanträden också under den tid på onsdagarna då kammarsammanträde ej pågår. Ungefär 10 % av utskottens sammanträdestid brukar sålunda vara förlagd till onsdagar.

Under de perioder då riksdagsarbetet inte behöver särskilt forceras kan ledamöterna vanligtvis resa till sina hemorter under fredagen. Även om kommittén inte närmare studerat frågan om riksdagsledamöternas kommunala uppdrag, är det uppenbart att flertalet av ledamöterna har dylika uppdrag i sina hemorter. Också de som inte bibehållit sina kommunala engagemang utnyttjas självfallet i många sammanhang för att bevaka hemortens intressen hos regering och övriga myndigheter i Stockholm. Kommittén anser att denna verksamhet både är ägnad att bevara och stärka kontakten mellan riksdagsledamoten och dennes väljare och också är av väsentlig betydelse för riksdagsledamotens rikspolitiska verksamhet. Då ledamöterna sålunda under vissa tider av riksdagsåret kan vistas i sina hemorter under helgerna och vanligen också under måndagarna, blir det därför naturligt nog så, att denna tid till stor del går åt till olika kommunala frågor och sammanträden samt kontakter med väljarna. Det bör också observeras att ledamöterna nödgas anslå en stor del av helgen och tiden före tisdag till inläsning av handlingarna till utskottens sammanträden. Enligt vad kommittén inhämtat förekommer det inte sällan att försändelserna innehåller hundratals sidor av olika sammanträdeshandlingar, såsom propositioner, motioner, kanslipromemorior, re-

citer, utkast till skrivningar osv. Det kan också nämnas att drygt två tredjedelar av riksdagens ledamöter innehar minst två uppdrag, som beslutats av riksdagen. Då en riksdagsledamot vanligen tjänstgör som ordinarie ledamot i ett och som suppleant i ett annat utskott hör sålunda inläsning av handlingarna till två utskotts sammanträden till den normala helgssysselsättningen.

Att, såsom ibland sker, utgå från att riksdagsledamöternas arbetsvecka under vissa tider omfattar endast fyra dagar (tisdag till fredag) ger sålunda, enligt kommitténs mening, en missvisande bild av ledamöternas arbete. Man kan snarare säga att riksdagsledamöternas verkliga arbetsvecka dels är ovanligt lång, dels inrymmer åtskilligt arbete på obekvämt arbetstid, såsom under kvällar, nätter och helger.

I det utlåtande av konstitutionsutskottet (KU 1959:18) som i princip ligger till grund för det nuvarande arvodessystemet framhölls bl. a. att den kontakt med hembygden och det intresse för dess problem som är naturligt för en riksdagsman också tar tid och att riksdagsarbetet till sin art är sådant att det splittrar annan verksamhet. Därför menade utskottet – under hänvisning till bl. a. företagna utredningar härom – att det ofta var svårt för riksdagsledamöterna att utöva yrkesverksamhet. Detta motiverade, enligt utskottet, att arvodet sattes till "ett sådant belopp, att det ger en med hänsyn till uppdragets natur rimlig bärgning för den som saknar andra inkomster". Ingen borde sålunda av ekonomiska skäl behöva avstå från att bli riksdagsledamot. Å andra sidan borde dock, enligt utskottet, med hänsyn till ledamotskapets karaktär av förtroendeuppdrag arvodet inte sättas så högt att det ter sig "direkt ekonomiskt lockande".

Fullgörande av uppdraget som riksdagsledamot måste anses gå före utövande av ledamotens yrke. Detta framgår också av ett särskilt grundlagsstadgande. Någon differentiering av arvodet med hänsyn till vederbörandes inkomst har därför ansetts inte böra komma i fråga (jfr KU 1973:50 s. 6). Kommittén går inte närmare in på dessa frågor, såsom ev. samordning av olika utgående förmåner. Vad beträffar riksdagsledamöternas engagemang vid sidan av riksdagsarbetet utgår kommittén från att förutsättningarna för en omfattande sådan sidoverksamhet kommer att minska alltmer till följd av den ökade arbetsbördan i riksdagen.

Eftersom arvodet enligt riksdagens mening "bör motsvara en med hänsyn till uppdragets karaktär rimlig inkomst" (KU 1959:18 s. 6) har det också ansetts naturligt att ge det en viss anknytning till den allmänna lönenivån. Sålunda utgår för närvarande arvodet med ett belopp för månad som motsvarar två tredjedelar (eller åtta tolfjedelar) av lönen till statstjänsteman i löneklass 1 på löneplan C, dvs. den vanliga lönen till byråchefer m. fl. Arvodet utgör för närvarande i 1974 års löneläge 58 240 kronor per år. Härtill kan, om man så vill, läggas 3 600 kronor om året i särskild kostnadsersättning, vilken dock är avsedd att ersätta vissa kostnader som ledamöterna åsamkas genom vistelsen i Stockholm och som inte täcks av de traktamenten som utgår. Som exempel härpå kan nämnas kostnaderna för bostad i Stockholm under icke sessionstid samt

bidrag till kanslihjälp m. m. Från arvodet, som anses som inkomst av anställning, görs avdrag med två tredjedelar fr. o. m. den sextonde dagen av ledighet som ledamot beviljas av annat skäl än offentligt uppdrag eller sjukdom och annat laga förfall. För det fall att vederbörande av annat skäl än de nyss nämnda beviljas ledighet under minst en månad i följd, och sålunda får ersättare, utgår inte något arvode alls.

Med hänsyn närmast till den betydelse som utvecklingen på den kommunala sidan mot allt fler heltidsengagerade förtroendemän eventuellt kan ha för rekryteringen av dugande riksdagsledamöter har kommittén även undersökt vissa arvoden till kommunala förtroendemän, främst kommunalråd och landstingsråd. Något skäl att direkt anknyta riksdagsarvodet till arvoderingen av kommunalråd m. fl. finns inte enligt kommitténs uppfattning. Däremot kan självfallet ifrågasättas riktigheten i att arvoda riksdagsledamöterna för deras arbete med ett lägre belopp än som i allmänhet utgår till heltidsengagerade kommunala förtroendemän i landet. Beträffande den närmare bedömningen av denna fråga kan hänvisas till bifogade PM (*underbilaga 1*).

Då riksdagens arbetsformer nu är föremål för allmän översyn har kommittén icke velat föreslå någon genomgripande omvärdering av ersättningen till riksdagens ledamöter.

Den nuvarande ersättningen kan sägas bygga på förutsättningen att riksdagsledamöterna bara behöver arbeta åtta månader om året, utan semester- och övertidsersättningar, och kan ägna resten av året till sina yrken m. m. Ett på detta sätt beräknat arvode utgör dock, enligt kommitténs mening, inte längre skälig ersättning för fullgörande av det ansvarspliggande och alltmer krävande uppdraget som riksdagsledamot. Det som nu borde göras för att anpassa ersättningen till vad som numera kan anses skäligt anser kommittén vara att, såsom också föreslagits i förvaltningsstyrelsen, utsträcka den arvodesberättigande tiden från åtta till tio månader om året.

Såsom ovan nämnts har arvodet till riksdagsledamöterna anknutits till lönen till statstjänsteman i löneklass I på löneplan C. Fr. o. m. den 1 januari 1974 har löneklass C I ersatts av löneklass F 24, vilken innebär 7 280 kronor per månad i 1974 års lönenivå. Till denna löneklass, liksom till löneklasserna F 25–31, har dock numera knutits särskilda ålders-tillägg på 5 %, vilka i praktiken kan sägas motsvara de löneklassuppflyttningar som sedan länge sker inom de lägre lönegraderna. I fortsättningen får sålunda statstjänstemännen i löneklasserna F 24–31 vart tredje år ett ålderstillägg med 5 % av löneklasslönen. Högst tre sådana ålderstillägg kan dock utgå och den tilläggsgrundande tiden räknas ej längre tillbaka än fr. o. m. den 1 januari 1971. Kommittén har erfarit att ungefär 80 % av tjänstemännen i F 24 (dvs. f. d. C I) nu torde vara berättigade till ett sådant ålderstillägg.

Vad beträffar den hittillsvarande anknytningen av arvodet till en viss angiven löneklass på den statliga löneplanen får kommittén hänvisa till riksdagens uttalande om att en "sådan automatik i beräkningarna bör medföra betydande praktiska fördelar" (KU 1971:75 s. 5). Beslut om

arvodets storlek behöver således inte fattas varje år eller i samband med omreglering av lönerna till ifrågavarande statstjänstemannagrupper. Avsedda arvodesändringar kan med den nuvarande automatiken verkställas genom sedvanliga omräkningar inom förvaltningskontoret. Kommittén finner mot den bakgrunden, att praktiska skäl talar för att bibehålla en anknytning till den statliga löneplanen.

När det gäller ersättningsnivån finner kommittén dock — med hänvisning främst till vad ovan anförts om den ökade arbetsbördan — det skäligt att riksdagens ledamöter i fortsättningen får ersättning för ytterligare två månader per år. Med bibehållande av den hittillsvarande anknytningen till den statliga löneplanen bör sålunda ledamöternas arvode beräknas med ett belopp som motsvarar tio tolfte delar av vederbörande löneklass.

Som ovan nämnts torde för närvarande ungefär 80 % av de statstjänstemän (främst byråchefer) som får lön enligt samma löneklass som ligger till grund för riksdagsledamöternas arvode vara berättigade till ett ålderstillägg på 5 %. Om motsvarande förmånsregler skulle gälla även för riksdagens ledamöter skulle, enligt en undersökning som kommittén gjort, 287 av de nuvarande 350 ledamöterna vara berättigade till ett sådant ålderstillägg. Kommittén vill dock inte förorda att differentierade arvoden införs i riksdagen utan anser att liksom hittills bör denna ersättning vara lika för alla riksdagsledamöter. Det bör sålunda inte komma i fråga att på samma sätt som sker för ifrågavarande statstjänstemän vart tredje år höja arvodet till vissa av riksdagens ledamöter men inte till andra. Som ett alternativ till införande av ålderstillägg, som i så fall bör gälla även för den relativt lilla grupp på 63 ledamöter som ännu inte uppnått tre riksdagsår, föreslår kommittén därför att arvodet till samtliga riksdagsledamöter i stället för anknytningen till löneklass F 24 baseras på löneklass F 25. I 1974 års löner är skillnaden mellan dessa belopp ungefär 5 %. Den totala månadslönen enligt löneklass F 24 jämte ett ålderstillägg på 5 % är för 1974 7 644 kronor, medan lönen enligt löneklass F 25 uppgår till 7 650 kronor. Skäl talar sålunda, enligt kommitténs mening, för att arvodet fastställs till ett belopp som motsvarar tio tolfte delar av lönen i löneklass F 25 på den statliga löneplanen och att riksdagen avstår från att införa någon motsvarighet till de särskilda ålderstilläggen till statstjänstemän.

Kommittén får sålunda med hänvisning till det anförda för sin del sammanfattningsvis föreslå att arvodet till samtliga riksdagens ledamöter fr. o. m. den 1 januari 1974 utgår med ett belopp som motsvarar tio tolfte delar av lönen i löneklass F 25 på den statliga löneplanen. Innebörden härav är att riksdagsledamöterna får sammanlagt 76 500 kronor i årligt arvode, vilket ungefär motsvarar helårslönen till statstjänstemän i löneklass F 19 (f. d. A 32), som omfattar bl. a. vissa byrådirektörer. Det kan slutligen nämnas att det föreslagna arvodet — särskilt om i förekommande fall utgående kostnadsersättning och traktamente beaktas — ungefär motsvarar vad som för närvarande utgår till ledamöterna i såväl det danska folketinget som det norska stortinget. Beträffande vissa

närmare uppgifter om motsvarande förmåner i Danmark, Finland och Norge hänvisar kommittén till bifogade sammanställning (*underbilaga 2*).

Stockholm den 29 april 1974

VALTER ÅMAN GUNNAR HÖGBERG KARL-ERIK NILSSON
BERNE PALVALL LARS WESTERBERG

*Underbilaga 1***PM angående ersättningen till vissa kommunala heltidsengagerade förtroendemen m. m.**

Under hösten 1971 genomförde Svenska kommunförbundet tillsammans med Utredningen om den kommunala demokratin en enkätundersökning, som omfattade landets samtliga (då 464) kommuner. Bland det som undersöktes var förekomsten av heltidsengagerade förtroendemen och deras arvoden. Även om uppgifterna i undersökningen, som avsåg förhållandena den 1 juli 1971, inte är helt aktuella — bl. a. torde åtskilliga kommunsammanläggningar ha föranlett höjda arvoden till de berörda förtroendemännen — torde de vara av visst intresse i detta sammanhang. Från Svenska landstingsförbundet har vidare inhämtats vissa upplysningar om ersättningen till landstingsråd och övriga heltidsengagerade förtroendemen i landstingen. Dessa uppgifter bygger på handlingar och protokoll från landstingsmötena under ett antal år och avser de under år 1973 utgående arvoden. Även om vissa ändringar därefter skett, bl. a. med anledning av införande av majoritetsstyre i ett antal landsting, torde de nu tillgängliga uppgifterna vara av intresse i detta sammanhang.

Att allt fler kommunala förtroendemen heltidsengageras beror till stor del på den kommunala verksamhetens kraftiga expansion och att man härvid velat garantera förtroendemannainflytandet över denna verksamhet. Som exempel på hur snabb utvecklingen varit kan nämnas att det för tjugo år sedan fanns heltidsengagerade förtroendemen i endast 15 kommuner, medan det i början av 1970-talet fanns sammanlagt drygt 300 sådana förtroendemen, fördelade på 200 kommuner.

Av de nyss nämnda undersökningarna framgår bl. a. att drygt hälften av samtliga kommunalråd och 95 % av alla landstingsråd vid undersökningstillfället hade årsarvoden enligt KB-planen. Arvoden uppgick sålunda i dessa fall till belopp som omräknade till 1974 års löner skulle uppgå till ca 80 000 kronor.

Det genomsnittliga årsarvudet till kommunalråd skulle med omräkning av 1971 års uppgifter till 1974 års lönenivå nu vara drygt 75 000 kronor medan motsvarande genomsnittliga årsarvode till landstingsråden skulle vara åtskilligt över 90 000 kronor. Det bör här vidare anmärkas att det finns ett tydligt samband mellan de kommunala förtroendemannens arvoden och kommunernas storlek. Sålunda hade borgarråden och kommunalråden i de största kommunerna (Stockholm, Göteborg och Malmö) i genomsnitt nästan tre gånger så stora årsarvoden som kommunalråden i den minsta storleksgruppen (mindre än 5 000 invånare).

I nedanstående tabell har förtecknats vissa kommunal- och landstingsråd, fördelade efter vid undersökningstillfällena utgående helårsersättning (förutom ev. förekommande extraarvoden, t. ex. i kommunala bolag o. d.):

Löneklass	motsvarande nuvarande löneklass	innebärande årslön i 1974 års lönenivå ¹	Antal förtroende- män	varav landstings- råd
KB 8	F 29	120 840	18 ²	8
KB 7	F 28	111 120	—	—
KB 6	F 27	103 140	9	6
KB 5	F 26	96 600	25	2
KB 4	F 25	91 800	46	21
KB 3	F 24	87 360	42	4
KB 2	— — —	83 940	29	5
KB 1	F 20	79 080	36	3
övriga	— — —	— — —	106	3

¹ Exklusive ålderstillägg.

² Inklusive de 9 borgarråden i Stockholm, vilka vid undersökningstillfället arvoderades enligt löneklass KB 10 men som senare fått arvudet sänkt.

Sammanställning av vissa nordiska jämförelser beträffande riksdagsledamöternas ersättning
(Samtliga belopp är omräknade i svenska kronor)

	Danmark ¹	Finland ²	Norge ³	Sverige f. n.	Sverige enl. kommitténs förslag
Arsarvode	70 460	57 040	66 540	58 240	76 500
Traktamente och/ eller (om)-kost- nadsersättning ⁴	6 400 ⁵ – 18 870 ⁶	0 ⁷ – ca 12 375 ⁸	ca 8 840 ⁹ – ca 17 680 ¹⁰	3 600 ¹¹ – ca 12 400 ¹²	3 600 ¹¹ – ca 12 400 ¹²
Totalt per år	76 860 – 89 330	57 040 – 69 415	75 380 – 84 220	61 840 – 70 640	80 100 – 88 900

¹ Växelkurs 72:80; den danska omkostnadsersättningen (6 400 – 18 870 kr) är skattefri.

² Växelkurs 119:10; traktamentet (dagpenning) är skattefritt.

³ Växelkurs 80:20; traktamentet beskattas men ledamöterna får göra avdrag för uppkomna kostnader.

⁴ Traktamentsbeloppens storlek beror på hur långt bort vederbörandes bostad är belägen.

⁵ Ledamöter som är bosatta inom 45 km från Köpenhamns "hovedbane-gård".

⁶ Ledamöter som inte är bosatta på Själland.

⁷ Ledamöter som är bosatta mindre än 30 km från Helsingfors centralstation får ingen sådan ersättning.

⁸ Ledamöter som är bosatta mer än 60 km från centralstationen; ledamöter som är bosatta 30–60 km från centralstationen får halv ersättning.

⁹ Ledamöter som är bosatta högst 40 km från stortinget.

¹⁰ Ledamöter som är bosatta mer än 40 km från stortinget.

¹¹ Ledamöter som är bosatta högst 70 km från riksdagshuset får i princip endast kostnadsersättning, som är skattepliktig men med rätt till avdrag för vissa kostnader. (Traktamente kan i vissa fall beviljas efter dispens.)

¹² Ledamöter som är bosatta mer än 70 km från riksdagshuset får, förutom kostnadsersättning, traktamente (skattefritt).

*Bilaga 2***Förslag till****Lag om ändring i ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter**

Härigenom förordnas att 3 § ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Arvode utgår med belopp för månad som motsvarar *två tredjedelar* av lönen till statstjänsteman i löneklass *1 på löneplan C*. Talmannen erhåller därutöver ett så stort belopp, att de sammanlagda arvodesförmånerna motsvarar lönen till statsråd.

Vid tillämpning — — — som arbetstagare.

Föreslagen lydelse

3 §

Arvode utgår med belopp för månad som motsvarar *tio tolfte-delar* av lönen till statstjänsteman i löneklass *F 25*. Talmannen erhåller därutöver ett så stort belopp, att de sammanlagda arvodesförmånerna motsvarar lönen till statsråd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1974. Den tillämpas dock även för tid från och med den 1 januari 1974.

